

Үлэ темата :Тулалыыр эйгэбэ сыһыаннаах задачалар (3-4 кылаас үөрэнээччилэригэр аналлаах)

Петрова Варвара Алексеевна, Хампа орто оскуолатын алын сүһүөх кылаастар учууталлара.

Ахсаан уруога толкуйдуур дьоһуру сайыннарар, оҕо билэ-көрө сатыыр баҕатын , өйүн-санаатын күөдьүтэр, тулуурдаах-дьулуурдаах буолуутун көбүлүүр, тулалыыр эйгэбэ сатаан сылдьар, сатаан чопчу этинэр, ылсыбыт үлэтин тihэбэр тириэрдэр сатабылы оҕо инэрэр соруқтаах. Ити соругу толорорго оҕо толкуйдуур дьоһурун сайыннарыыга бэйэ тулалыыр эйгэтигэр сыһыаран, өбүгэ үгэһин, сизрин-туомун , озорор сирбит тулалыыр эйгэтин туһунан араас кэрэхсбиллээх соруудахтары онорон ахсаан уруогун таһымын үрдэтиэххэ сөп.

Үлэ сыала-соруга оҕолор күннээби олохторун кытта ситимнээх задачалары толкуйдаан , айан үлэбэ туһанан ахсаанга оҕо интэриэһин көбүтүү буолар.

Сыалбытын-сорукупутун ситиһээри оҕо тулалыыр эйгэтигэр сыһыаннаах задачалары онорон туһанабын.

Саха сирин куораттара.

1. Саха сирин киин куората Дьокуускай 1632 с төрүттэммит. Жиганскай бөһүөлэгэ эмиэ ити сыл, онтон Бүлүү куората Жигинскайдааҕар 2 сылынан эдэр. Бүлүү куората хас сыллаахха төрүттэммитий?

2.Өлүөхүмэ куората 1635 с. , онтон Орто-Халыма 1643с. Төрүттэммиттэр. Орто-Халыма хас сылынан эдэрий?

3.Нуучча айанньыттара Саха сирин куораттарын төрүттээбиттэрэ Дьокуускай -1632с., Бүлүү- 1634 с., Өлүөхүмэ- 1635 с., Верхоянскай -1638 с., Үөһээ-Халыма- 1647 с., Орто-Халыма -1643 с., Аллараа-Халыма -1644с.

Билигин ити куораттар хас саастаахтарый?

Үөһээ-Халыма Дьокуускайдааҕар хас сылынан балыһый?

Аллараа-Халыма Верхоянскайдааҕар хас сылынан аҕаный?

4. Алмаасчыттар куораттара Мирнэй 1959 с төрүттэммитэ, онтон көмүстээх куорат Алдан киниттэн 20 сылынан кырдыаҕас. Алдан хас сыллаахха төрүттэммитий?

5. Удачнай куорат 1987 с төрүттэммит, онтон республика эдэр куората Покровскай киниттэн 10 сылынан балыс. Покровскай куорат хас сыллаахха төрүттэммитий? Билигин сааһа хаһый?

6. Ленскэй куорат 1963 с төрүттэммит, онтон Томмот киниттэн 40 сылынан аҕа. Томмот төрүттэммит сылын бул.

Саха сирин өрүстэрэ

7. Саха сирин өрүһэ Лена аан дойду улахан өрүстэриттэн биирдэстэрэ. Кини үгүс салаалаах улуу өрүс буолар. Лена уна өттүгэр 6 салаалаах, онтон ханас өттүгэр 2 төгүл элбэх салаалаах. Лена ханас салаата хаһый?

8.Лена өрүс устата 4400км, уна салаата Алдан өрүс кинитээбэр 2127 км-нан кылгас, онтон ханас салаата Бүлүү итиннээбэр 377 км-нан уһун. Бүлүү өрүс устатын бул.

9. Өлүөхүмэ өрүс устата 1436 км., ити Бүлүү өрүстээбэр 1241 км-нан кылгас, онтон Өлөөн өрүс дьу: км-нан кылгас. Өлөөн өрүс устата төһөнүй?

10. Анаабыр өрүс 939 км усталаах, онтон Индигирка итиннээбэр 1038 км-нан уһун. Яна өрүс Индигиркатаабыр 1105 км-нан кылгас. Яна устата төһөнүй?

11. Халыма уонна Алаһыай хотугу өрүстэр. Халыма устата 2600 км, онтон Алаһыай 159 км. Халыма хас км-нан уһунуй?

12. Биһиги Бүлүү өрүс тардытыгар олоробут. Бүлүү 8 салаалаах. Кини улахан салаалара Марха 1181 км, Түг 1092 км усталаахтар. Түг Мархатаабыр хас км-нан кылгаһый?

Саха сиригэр мастара

13. Сахабыт сиригэр тайбатыгар араас мастар, сир аһын арааһа үүнэр. Тайба маанылаах маһа тиит буолар.Тиит 400 сыл, онтон хатын 150 сыл үүнүөн сөп. Тиит хас сылынан уһундук үүнэрий?

14. Тиит үрдүгэ Саха сиригэр 35м тийэр , онтон бэс үрдүгэ 5 м-нэн кылгас буолуон сөп. Хатын бэстээбэр 7 м-нэн намыһах. Хатын үрдүгүн бул.

15. Баарабай тиит кэтитэ 80 см , онтон хатын кэтитэ 25 см буолар.Тиит мас төһөнөн кэтитий?

16. Кедр –сыалаах мас. Саха сиригэр кедр үрдүгэ 25м буолар, онтон итии дойдуга үрдүгэ 35 м тийэр. Саха сиригэр кедрэ төһөнөн намыһаһый?

17. Собуруу үүнэр кедр умнаһын диаметра 1м 50 см, онтон Саха сиригэр кедрин диаметра 40 см буолар. Собурууну кедр умнаһын диаметра төһөнөн кэтитий?

18. Кедр мас 550 сыл үүнүөн сөп, онтон ас биэрэр (эриэхэлэнэр) кэмэ 200 сыл. Хас сыл ас биэрбэккэ үүнэр эбитий?

19. Тэтин үрдүгэ 30 м, онтон ыарба хатына 1 м 50 см үрдүктээх. Ыарба хатына төһөнөн намыһаһый?

Манньык тэриллэр үлэ түмүгэр оҕолор сэргэхсийэллэр, төрөөбүт түөлбэлэрин туһунан билиилэрэ кэниир, билэр-көрөр бабалара улаатар, көхтөөхтүк үөрэнэллэр. Билэргэ, суоттуурга дьулуһаллар.